

COMMODIANUS

CARMEN APOLOGETICUM

(1060 vers)

VERSIFICATION DES VERS 1 A 1060
(avec les accents toniques)

- v.1 Quis poterit unum proprie Deum nosse caelorum, (VERSIFICATION RYTHMIQUE ?
Pour plus de détails,
voir à la fin de ce texte.)
- v.2 nisi quem is tulerit (...) Ab errore nefando ?
- v.3 Errabam ignarus spatians, spe captus inani,
- v.4 dum furor aetatis primae me portabat in auras.
- v.5 Plus eram quam palea levior ; quasi centum inessent
- v.6 in humeris capita, sic praiceps quocumque ferebar.
- v.7 Non satis ; his rebus crinosus denique Marsus
- v.8 paene fui factus herbas incantando malignas.
- v.9 Sed gratias Domino - nec sufficit vox mea tantum
- v.10 reddere - qui misero vacillanti tandem adluxit !
- v.11 Adgressusque fui tradito in codice legis,
- v.12 quid ibi rescirem ; statim mihi lampada fulsit.

- v.13 Tunc verō agnovi Deum unum summum in altis,
 v.14 et ideo tales hortor ab errore recedant.
 v.15 Quis melior medicus nisi passus vulneris aestus ?
 v.16 Multī quidem brutī et ignotī, corde sopitī,
 v.17 nīl sibi proponunt cognoscere ; more ferinō
 v.18 quaerunt, quod rapiant aut quorum sanguine vivant.
 v.19 Dummodo laetentur saginati vivere porci,
 v.20 ingerunt ut tumulum ferculum, dum divitiis plaudent,
 v.21 (...) Mutabuntur paupera veste fastidiis.
 v.22 Sufficeret illis utique, quod promptius edunt.
 v.23 Si pinguis est opibus, sibi sit ; si Caesari dignus,
 v.24 quid sua praepōnit fragilis nec respicit ullum ?
 v.25 Communicet immo talis bonitatem in omnes,
 v.26 cui summus divitias, honores addidit altos.
 v.27 Nec enim vitupero divitias datas a Summo,
 v.28 sed culpandus erit, qui superextollitur illis.
 v.29 Suadeo nunc ergo altos sic et humiles omnes,
 v.30 ut legant assidue vel ista vel cetera legis.
 v.31 Aspiciate, quoniam brevis est nobis credita vita ;

- v.32   dīscite, quāpropt̄er moriamur nātī, prudētēs !
- v.33   Quid hebetēs morimur, quid profuit lucē vidisse ?
- v.34   Si nihil inquirās, hōc est beluarum adesse.
- v.35   Certē Deus summus hominē praeposuit arvis,
- v.36   nōn feram nec pecudē. Cur nos similemus ad illas ?
- v.37   Omnipotens voluit hominē sibi praebere laudēs ;
- v.38   idcirco futura docuit nos ipse divinos.
- v.39   Quae ut crederemus, nō tantum verbo sonavit,
- v.40   sed et demonstravit fortia Pharaone decepto.
- v.41   Nō solum hōc fecit : et Noē sub tempora quoque
- v.42   ostēdit, quae poterāt, quoniam Deum nemo quaerebat.
- v.43   Mitior exinde paulatim coepit adesse
- v.44   Diluviō factō, quō posset terra repleri.
- v.45   Jā paene medietas annōrum sex milibus ibat,
- v.46   et nemo scibat Dominum, passimque vivētēs.
- v.47   Sed Deus, ut vidit hominum nimis ut pectora clausa,
- v.48   adloquitur Abraham, quem Moyses enuntiat ipsam.
- v.49   Ipse dedit legem populo Pharaone necato,
- v.50   et quis esset, Dominus ipse se praedixit ab illo.

- v.51 Nec unā contentās prophētica vōcē sē prōmit,
 v.52 sēd multōs adhibuit tēstēs, qui dē illō clāmānt.
 v.53 Hunc ergō, cum legitis multōrum praēconia vātum,
 v.54 inveniētis eum carnem invenisse pro nobis.
 v.55 Unde nunc erratur, ordinasse talia Summum,
 v.56 et quasi subsannant, nec sciunt, quod ab ipso ridentur !
 v.57 Interdum subicio, qualiter praelegi prophētās,
 v.58 et rudēs edoceo, ubi sit spēs vitae ponendā.
 v.59 Quid Deus in primis vcl qualiter singula fecit,
 v.60 jam Moyses edocuit ; nos autē dē Christo docēmus.
 v.61 Nōn sum ego vates nec doctor jussus ut essēm,
 v.62 sēd pādo praedicta vātum oberrantibus austris.
 v.63 Ergo mei similes, quos raptim aurā deportat,
 v.64 quaerite jam portum, ubi sunt pericula nullā.
 v.65 Agricola doctus tempēstiva longē dinōscit
 v.66 et, priusquam veniant, recolligit sē sub antra.
 v.67 Estote prudentēs, quod imminet ante videte
 v.68 et, priusquam veniant cladēs, providete salutī.
 v.69 Ignavia pueris opus est, nōn certē robustis :

- v.70   sī decet hōc rudibus, nōn cōvenit aēvō maturis.
- v.71   Quae quidem pars hominum nōn sit moderata, vetustā
- v.72   sic erit ut pēna minime salfacta : putrescat.
- v.73   Nemo petram subicit, nisi solus ignis ad escam :
- v.74   saxei sic homines mollescunt sero gehēna.
- v.75   Clānamus in vacuum surdis referenda procellis
- v.76   et lumen offerimus caecis sine causa praebentes.
- v.77   Stat miles ad missam : unus audit, et excutit alter
- v.78   nec accipit corde monita, sed perditus errat.
- v.79   Quis modo delinquit (iudices estote de istis !),
- v.80   Qui monet aut ille, qui nōn vult dicto parere !),
- v.81   Spero, reus nōn est, qui Caesaris dictus obaudit,
- v.82   contrarius autem perdit suam vitam superbus.
- v.83   Interdum quod meum est, qui prius erravi, demonstro
- v.84   rectum iter vobis, qui adhuc erratis inanēs.
- v.85   Vos tamen eligite, arbitrio vestro placentēs,
- v.86   quis velit venenum aut suavia pocula vitae !
- v.87   Bonum et malum est in ista natura creatum,
- v.88   ut homo post fata probetur quis Deo dignus.

- v.89   . . .   .
 Adgrēdere jān nūnc, quīsq̄is ēs, perēnniā nōsse :
- v.90   . . .   .
 discē, Deū qui sit v̄el cūjus nōmine adsit !
- v.91   . . .   .
 Est Deus omnipotēns, unus, a semetipsō creatus,
- v.92   . . .   .
 quē infra reperies magnum et humilem ipsum.
- v.93   . . .   .
 Is erat in v̄erbō positus, sibi solō notatus,
- v.94   . . .   .
 quī pater et filius dicitur et sp̄iritus sanctus.
- v.95   . . .   .
 Sed ex quō decrevit mundum componere signis,
- v.96   . . .   .
 ignem interposuit metuendum angelis ipsis.
- v.97   . . .   .
 Quos tamen distribuit minoris potentiae factos,
- v.98   . . .   .
 ut rēgerent caelos et terram et subdita terrae.
- v.99   . . .   .
 Hunc ergo nec ipsi nuntii dinoscere possunt,
- v.100   . . .   .
 qualis sit aut quantus, nisi quod praecēpta sequuntur.
- v.101   . . .   .
 Est honor absconsus nobis et angelis ipsis,
- v.102   . . .   .
 quod Dei majestas, quid sit, sibi conscia sola est.
- v.103   . . .   .
 Relucet immensa super caelos et sine fine ;
- v.104   . . .   .
 aureum est totum, quod est quasi flamma virtus.
- v.105   . . .   .
 Illic Dei vas est, tantum sine cognita forma,
- v.106   . . .   .
 illa sunt secreta solo Deo nota caelorum.
- v.107   . . .   .
 Haec gloria Dei est unica super angelos omnes,

- v.108 hōc De·us ēst lūcis aet̄ernae, hōc sp̄iritus aevi.
 v.109 In primitiva sua qualis sit, a nullo videtur,
 v.110 detransfiguratur, sicut vult ostendere sese.
 v.111 Praebet se visibilem angelis juxta formam eorum
 v.112 et homini fit homo, ceterum Deus verbo probatur.
 v.113 Idcirco nec poterit tanti Dei forma dinosci ;
 v.114 quidquid est, unum est, immenso lumine solus ;
 v.115 ubi facies, oculi aut os aut membra notantur,
 v.116 inde pugillo suo concludere circulum orbis.
 v.117 At tamen cum voluit sciri de se ipso qui esset,
 v.118 numine de tanto fecit se videri capacem.
 v.119 Sunt quibus in ignem apparuit voce locutus ;
 v.120 sumptus est in carnem, quem regio nulla capebat.
 v.121 Hic Deus omnipotens, Dominus suae conditionis,
 v.122 cum sit invisibilis, facit se videri quibusdam.
 v.123 Qui formatur modo, modo se diffundit in auras,
 v.124 cujus nec initium nec finem quaerere fas est.
 v.125 Hic sine initio semper est Deus et sine fine,
 v.126 qui, prius quam faceret caelum, ferebatur in aevum ;

- v.127 quicquid tenet caelum, prospicit ubique de caelo
 v.128 et penetrat totum oculis et auribus audit.
 v.129 Huic ergo placuit carnalem mundi tenorem,
 v.130 ut exaltaretur sola sempiterna majestas.
 v.131 Nam, quod erat ante, referre nunc ardua res est ;
 v.132 sit licet descriptum, non sit nobis cura de illis.
 v.133 Cum haec, quae videmus, non possumus tangere tota,
 v.134 quis poterit scire, quid sit trans Oceani finem ?
 v.135 Et caelum videmus, sed illic quid intus agatur,
 v.136 nullo datur scire, donec fiat exitus aevi.
 v.137 Sufficiat tantum de futuro nosse promissa ;
 v.138 ad illa tendamus cupidi, tota mente devoti.
 v.139 Sicut avis Phoenix meditatur a morte renasci,
 v.140 dat nobis exemplum, post funera surgere posse ;
 v.141 hoc Deus omnipotens vel maxime credere suadet,
 v.142 quod veniet tempus defunctorum vivere rursus ;
 v.143 sit licet nunc pulvis, jaceant licet ossa nudata,
 v.144 integratur homo, ut fuerat qui mortuus, olim,
 v.145 et gratia major tunc erit quam istius aevi,

- v.146 nōn dolor nec lacrimae tunc erunt in corpore nostro,
 v.147 nōn caro recipiet ferrum, nōn pustula surget.
 v.148 Hōc Deus instituet, at sit illi gloria maior.
 v.149 Hic fecerat primum hominem, ut esset aeternus,
 v.150 sed ruit in mortem neglectis ille praecipitis.
 v.151 Propter quae storiās tantās Deus esse paravit,
 v.152 ut inventiones diabuli detergeret omnes.
 v.153 Rectorem in terrā dederat Deus angelum istum :
 v.154 qui, dum invidetur homini, perit ipse priorque.
 v.155 Interea iustos per ipsos cernit ad actus,
 v.156 et facinosum Cain in gehennā reservat.
 v.157 In scelere coepit versari gens omnis humana,
 v.158 nec respicientes, quis esset creator eorum.
 v.159 Quod Deus excelsus indigne pertulit illud,
 v.160 delere proposuit universa paene creatā.
 v.161 Dicitur et legitur Noē liberatus ab aquā,
 v.162 ceteri diluvio perierunt irā caelesti.
 v.163 Hinc, sicut initio, paulatim terra repletur.
 v.164 Cessit prius facinus, sed alter a clades adhaesit.

- v.165   Ādgrēssi sūnt stūlti turrē̄m fabricārē sub āstris,
 v.166   ūt quasi per illām possent ascēdere caelōs.
 v.167   Quōd Deus ūt vidit fieri sub unā loquellā,
 v.168   dēscēdit et fecit loquerentur lingua diversā.
 v.169   Quos inde disparsit per insulās terrāe semōtōs,
 v.170   ūt fierent gentes variō sermōne loquentēs.
 v.171   Tunc genus indocile vitam feritatis agebat ;
 v.172   nemo Deum sciebat, disputabat nemo de vita.
 v.173   Inreperat quoniam rudibus temerarius ille
 v.174   per laticēs animae, deprāvavit mentēs acerbās
 v.175   persuasitque dolo coitus infandōs amare,
 v.176   vivere rapinis in gaudiō sanguine fusō.
 v.177   Hanc glōriam stūlti prosequuntur tempore parvō ;
 v.178   quō nullā venia liberat, se dicēdo seductōs.
 v.179   Si suadet adulter, culpā est tua prosequi tālem ;
 v.180   nōn ille tē damnat, sed tū tuā spontē tē damnas.
 v.181   Errabant indocti veteris fallacia hostis,
 v.182   obliti Dominum, operā maligna sequentes.
 v.183   Quōd diū ve fieret grassatio tanta latronis,

- v.184 tēmpore p̄artitō miseratus ēst t̄andē ablatō.
- v.185 Cōplacuit illi cōlloqui cū unō dē multīs,
- v.186 ut faceret populum ad sē transeundo dīlectū.
- v.187 Ex eō coeperunt unum Deum nosse profāni
- v.188 et fieri populus secundum Dei dēcretā.
- v.189 Duos enim populos distinxerat ex se Rebeccā :
- v.190 hic prior est factus, alter ut succederet illi.
- v.191 In Aegyptō primum Israhel concrevit alumnus ;
- v.192 inde Deus illos eiecit duce Moyse,
- v.193 p̄r quē dedit illis lēgē in mōte Sina,
- v.194 ut nōstra pōsteritās Dominum cognosceret unum.
- v.195 Deinde prophetas ex ipsis dicere iussit,
- v.196 quōd Deus in hominem depretiatur ab illis.
- v.197 Induxerat eos Dominus in terrā promissā,
- v.198 ut ibi sub lēge viverent, donec ipse veniret.
- v.199 Gens ingrāta bonis noluit jugum ferrē praēceptis,
- v.200 sēd magis in scelere prisco revoluta flōrebat ;
- v.201 nec umquam desinuit : hodie quoque talis habetur ;
- v.202 Praetermisso Deo luxurias saeculi mavult.

- v.203 Quōd maxime Dominos cogit evitare dilectos ;
 v.204 abscisos in totum a saeculo praemonet esse.
 v.205 "Si filios dixit, in illius sancta moremur ;
 v.206 quid foris egredimur adulteri pompam sequentes ? "
 v.207 Seductor antiquus per talia decipit omnes :
 v.208 immittit luxurias, per quas perdat filios Altii ;
 v.209 agonia immittit, spectaculis ire cruentis
 v.210 aut nimis obscaenis, impudica nosse pudicis.
 v.211 Si fuerat castus, incestus proficit inde
 v.212 et placent adrident, quae tunc mala gaudia temptant.
 v.213 In istis luxuriis populus primitivus agebat
 v.214 et a lege Dei semper recedebat inormis.
 v.215 Ad quos emundandos saepe Deus misit alumnos,
 v.216 ut illos corrigerent depravatos denuo Summo.
 v.217 Excipere numquam volverunt dicta divina,
 v.218 sed voluntate sua saevierunt semper inepti.
 v.219 Mactabant justos redarguentes illos inique,
 v.220 dum nollent accipere frenum disciplinae caelestis.
 v.221 Esaiam serrant, lapidant Jeremiam erecti,

- v.222 Jōhānēm dēcollānt, jugulānt Zāchāriam ad arās.
 v.223 Et venit et ipse, fuerat qui praedictus ab illis,
 v.224 et patitur, quomodo noluit, sub imagine nostra.
 v.225 Cujus in exitio omnis prophetia repleta est,
 v.226 dixerat hunc Daniel novissimum esse prophetis.
 v.227 Is erat, quem propter vates de tuba canebant,
 v.228 in sua venturum propria, quem sui negarent.
 v.229 Improvidi semper et dura cervice recalces,
 v.230 dum respuunt formam, sacramenta legis amittunt.
 v.231 Non illos justitia humilis caro nata refregit,
 v.232 nec bonitas tanta aut aegrorum cura de verbo.
 v.233 Pia religio, o tam veneranda majestas,
 v.234 cujus medicina taliter in terra profecit !
 v.235 Non ullum de ferro secuit, non emplastro curavit,
 v.236 sed sine tormento statim suo dicto sanavit.
 v.237 Talia videntes turbabantur mente Judaei,
 v.238 qui magis invidia ducti sunt in zelo livoris,
 v.239 non respicientes prophetarum dicta sepulti,
 v.240 quod veniret homo talis, qui dispergeret illos.

- v.241 Quousque veniret Dominus, prophetae canebant ;
 v.242 ex eo, quo venit, tacuit prophetia Judaeis.
 v.243 Post quem in exilium devenerunt corde durato
 v.244 nec modo dinoscunt, quapropter sint talia passi.
 v.245 Praedictum fuerat illis ab Esaia propheta
 v.246 et a Danielo similiter perdere terram ;
 v.247 quae non ante tamen, nisi dux civitatis in ipsa
 v.248 penderet in ligno, fieret deserta deinde.
 v.249 Desubito qualis obfulsit gloria genti,
 v.250 ut fieret populus, populus qui non erat ante !
 v.251 Non fuit adtonitus Esau, dilectus a patre,
 v.252 junior quod frater primitiva tolleret ille ?
 v.253 Sic nec synagoga potuit cognoscere tempus,
 v.254 quando et quo duce caderet de suo privato ;
 v.255 sicut erat scriptum, quod avis sua tempora norunt,
 v.256 nam populus iste non me intellexit adesse.
 v.257 Ventum est, ut ipse dominator caeli veniret :
 v.258 secundum scripturas non est computatus ab ipsis.
 v.259 Praescius hoc fuerat Dominus, quasi cuncta qui novit ;

- v.260 idcīrcō per ōra prophetarū ista praedixit.
- v.261 Gens cērvicōsa nimis sēmp̄erque rebēllāns
dūm sibi primatū vindicāret, causā resecta est.
- v.262 In quorū stadia gentiles esse praefecit ;
dixerat hōc ante : "Gētes sperābunt in ipsum.
- v.265 Nam lapis inmissus ipse est in fundamina Sion,
crederet in quō qui, is haberet vitā aeternā.
- v.267 Hunc sanctū sanctorū Daniēl perungui designat
et extēminari post illum chrisma regale.
- v.269 David illum dixit clavis cōfigi silentem :
"Effoderunt, inquit, manus meas et pedes ipsi."
- v.271 Salomō quoque tam apertē de illo prophetat,
"Occidamūs justū ! " Dicturos esse Judaeos.
- v.273 Hierēmiās totidem crucē figuratē demonstrat :
"Venite, mittamūs lignū in panē ! " Dicētes.
- v.275 Dux autē ipsorū Moysēs praeconiat illis :
"Ante tuos oculos pendēbit vitā necatā."
- v.277 Hic pater in filio venit, Deus unus ubique :
nec pater est dictus, nisi factus filius esset.

- v.279 Nec enim relinquit caelum, ut in terra pareret,
 v.280 sed, sicut disposuit, visa est in terra majestas ;
 v.281 De virtute sua carnaliter nasci se fecit
- v.282 [Lacune]
- v.283 (.....) Licet facere fimbriam unam.
 v.284 Jam caro Deus erat, in qua Dei virtus agebat.
 v.285 Quid, quod prophetae canunt, invisibilem esse videndum,
 v.286 ut claritas tanta fieret homo quoque pro nobis.
 v.287 Nec populus noster prosilisset in nova lege,
 v.288 si non Omnipotens ordinasset ante de nobis.
 v.289 Hic erat Omnipotens, cujus in nomine gentes
 v.290 crederent omnino, quod propheta dixit Esaias :
 v.291 "Exsurgat in Israel homo de radice Jesse,
 v.292 in illum sperabunt gentes, cujus signo tuentur."
 v.293 Et alter dixit testem illum esse per orbem,
 v.294 manifestari eum principem nationibus ipsum.
 v.295 In psalmis canitur : "Dominus regnavit a ligno ;
 v.296 exsultet terra, jocundentur insulae multae."
 v.297 Sic et patriarchae Jacob benedictio vera

- v.298 p̄aruit̄ in̄ gēntēs : "Hic̄ erit̄ spēs̄ gēntium,̄ inquit̄.
- v.299 Sub̄ caelō nōn̄ aliud̄ nōmen̄ est̄ nisī Christī praēlatum,̄
- v.300 in̄ cūjūs̄ nomīnē crediderunt̄ gēntēs̄ ubique."
- v.301 Nōn̄ itā suademur̄ crederē prō temporē clauso,
- v.302 sed̄ propter̄ futurum̄ tempus,̄ in̄ aeternō̄ viventēs.
- v.303 Haec̄ sperandā nobis̄ spēs̄ est,̄ sempiternō̄ frunisci,
- v.304 nōn̄ ista,̄ quaē fragilis̄ citō mutat̄ gaudiā nostra.
- v.305 Sint̄ licet̄ divitiaē praē̄ oculis̄ lautē fruendae,
- v.306 excluderis̄ illis̄ substitutā mortē caduca ;
- v.307 aut̄ sī perseveraveris,̄ horrēscis̄ ipsē vivendō,
- v.308 aut̄ sī valetudō fuerit̄ mala,̄ quō̄ tibī vitā ?
- v.309 Tōrmentum̄ est̄ totum,̄ quōd̄ vivimus̄ istō sub̄ aevō ;
- v.310 hinc̄ adeō nobis̄ est̄ spēs̄ in̄ futurō quaerēda :
- v.311 hōc̄ Deus̄ hortatur,̄ hōc̄ lēx,̄ hōc̄ passiō Christi,
- v.312 ut̄ rēsurrecturos̄ nōs̄ credamus̄ in̄ novō̄ saeclo.
- v.313 Sic̄ Deī lēx̄ clāmat̄ : fieret̄ cum̄ humilis̄ Altus,
- v.314 cederet̄ infernus,̄ ut̄ Adam̄ levaretur̄ ā morte,
- v.315 dēscendit̄ in̄ tumulum̄ Dominus̄ suaē plasmāē misertus
- v.316 et̄ sic̄ per̄ occultā inanivit̄ fortiā mortis.

- v.317   Ōbrēpsit Dominus veteri lātrōnī cēlatūs
 v.318   et pati se voluit, quō magis prōstēneret ipsū.
 v.319   Ille quidem audax et semper saevus ut hostis,
 v.320   dum sperat in hominē saevire, victus a Summo est.
 v.321   Per quod prius hominē prostraverat mortī malignus,
 v.322   ex ipso devictus ; unde nobis vita provenit.
 v.323   Adam degustato pomo mori jussus obivit ;
 v.324   cuius de peccato morimur sic et omnis itemque.
 v.325   Sed iterum dixit Dominus : "De ligno vitali
 v.326   si sumpserit ille, in aeternum vivat honestus."
 v.327   Mors in ligno fuit et ligno vita latebat,
 v.328   quō Deus pependit Dominus, vitae nostrae repertor.
 v.329   Hoc lignum vitae Dominus praedixerat esse,
 v.330   ut, qui credit ei, sic sit quasi sumat abinde.
 v.331   Et sumit et gustat suaviter Dei summi praecipitā
 v.332   et discedit, quoniam potior resurgit, a morte.
 v.333   Qui credit in Christo, de ligno vitae degustat,
 v.334   quō fuit suspensus Dominus, a Moysē praedictō.
 v.335   Hunc ipsum Esaias humilem denuntiat esse

- v.336 et nimis dejectum, fuerit quasi servi figura :
- v.337 et vidimus illum, nec erat praeclarae figurae,
- v.338 in plaga depositus homo, sciens omnia ferre.
- v.339 Hic dolet pro nobis et peccata nostra reportat,
- v.340 et pro facinore nostro Deus tradidit illum.
- v.341 Qui, cum vexaretur, tacuit sicut agnus ad aras.
- v.342 Hic homo jam non erat, sed erat Deus caro pro nobis
- v.343 quo palam apparet hoc erat Dei nomen oriri,
- v.344 quod modo praeclarum nomen apud gentes habetur.
- v.345 Hoc Malachiël canit propheta, qui et angelus ipse,
- v.346 cum et Judaeorum reprobet sacrificia dicens :
- v.347 "Non erit acceptum mihi sacrificium vestrum,
- v.348 sed in omni loco offerunt meo nomini gentes,
- v.349 apud quos eximium nomen meum magnificatur,
- v.350 qui sine cruore offerunt meo nomini munde.
- v.351 Nam fuit is ipse humilis, latens nomine magno,
- v.352 qui de semet ipso per ora prophetica clamat :
- v.353 "Contumax non sum, ait, neque contradico nocenti,
- v.354 dorsum quoque meum posui ad flagella caedendum

- v.355   . . . . .
 maxillāsque meas palmis feriendas iniquis
 . . . . .
- v.356   . . . . .
 praebui nec faciem averti sputis eorum.
 . . . . .
- v.357   . . . . .
 Stultitiā subiit multis, Deum talia passum,
 . . . . .
- v.358   . . . . .
 ut enuntietur crucifixus conditor orbis."
 . . . . .
- v.359   . . . . .
 Sic illi complacuit consilium neminis uso -
 . . . . .
- v.360   . . . . .
 nec alius poterat - taliter venire pro nobis.
 . . . . .
- v.361   . . . . .
 Mortem adinvenit, cum esset invidus, hostis,
 . . . . .
- v.362   . . . . .
 quam ebibit Dominus passus, ex inferno resurgens.
 . . . . .
- v.363   . . . . .
 Idcirco nec voluit se manifestare, quid esset,
 . . . . .
- v.364   . . . . .
 sed filium dixit se missum fuisse a patre.
 . . . . .
- v.365   . . . . .
 Sic ipse tradiderat semet ipsum dici prophetis,
 . . . . .
- v.366   . . . . .
 ut Deus in terris Altissimi filius esset.
 . . . . .
- v.367   . . . . .
 Hoc et ipse fremit, humilis in carne cum esset,
 . . . . .
- v.368   . . . . .
 testaturque patrem, ut ora prophetica firmet.
 . . . . .
- v.369   . . . . .
 Ex Israel legimus hominem resurgere talem ;
 . . . . .
- v.370   . . . . .
 et homo est, inquit, et quis eum novit in ipsis ?
 . . . . .
- v.371   . . . . .
 Hieremias ait : "Hic Deus est noster aequalis,
 . . . . .
- v.372   . . . . .
 post haec et in terris nisus est conversatus humanis."
 . . . . .
- v.373   . . . . .
 Esaias autem : "Tu es Deus, et nesciebamus :
 . . . . .

- v.374 et Deus in te est, et praeter te non alter habetur.
- v.375 Et quis in occasum prophetarum lege veniret ?
- v.376 Cantate Domino, nomen est Deus illi, qui venit ! "
- v.377 Et psalmus de ipso quartus quadragesimus inquit :
- v.378 "Exaltabor ego in gentibus nomine magno."
- v.379 Et alibi legimus : "Hodie te genui, fili ;
- v.380 pete, et dabo tibi, et habebis gentes heredes."
- v.381 Certè jam apparet, qui sit Deus et quis in ipso,
- v.382 et cuius in nomine crederemus gentes ubique :
- v.383 dictum est Christo meo, teneo cuius dexteram, illud :
- v.384 exaudiant gentes, et imperet gentibus ipse.
- v.385 Quid plurimis opus est, cum res tam aperte probatur,
- v.386 cum is, qui taxatur, populus jam in illo laetatur ?
- v.387 Illi autem miseri, qui fabulas vanas adornant
- v.388 et magum infamant, canentibus rostra elusissent,
- v.389 qualès eos dicam ? Antequam dispersi fuissent ;
- v.390 quos nec exsulatus fregit nec servitus ipsa.
- v.391 Si magus adfuerat, cur ergo prophetae canebant
- v.392 venturum e caelo, ut esset spes gentium ipse ?

- v.393 Si fālse de īpsīs prōnūntiant pēdere tērrā,
 v.394 quōd prōvenit de eis, sic erint et fāsa de illō.
 v.395 Sēd quia sūnt sēpēr spretī, quōd cruentī fuērunt,
 v.396 cōtrā suūm Dōminūm rebēllānt dicere magūm.
 v.397 Nēc nōlūnt audire, quāe dixerunt vates in illōs,
 v.398 quōd nōn intēllegerent in tōtūm finē sub ipsā.
 v.399 Ipse Dēus illōs descripsit : "Pectore clauso
 v.400 nec videant oculis nec intēllegant corde durato ;
 v.401 incrassavit enim cōr populī hujus iniquī,
 v.402 ut nihil agnoscānt, donec meo verbo sanescānt."
 v.403 Praedictus est Dēus carnaliter nasci pro nobis,
 v.404 ut fieret illis merito cruciatio major :
 v.405 ecce dabit Dēus ipse vobis signum ab alto :
 v.406 concipiet virgo et pariet terra caelestem ;
 v.407 Emmanuēl autem vocetur, jusserat illōs ;
 v.408 quōd lingua Latīna "Dēus nobiscum" evolvit.
 v.409 "Audite, quod ipse nutrireter melle, butyro,
 v.410 et Samariam caperet, verbum priusquam loqueretur."
 v.411 Sed haec est historia clausa, de qua docti revolvunt,

- v.412 ūt pār·vulū·s lactāns sine pugnā praedās inirēt ;
- v.413 Passio cūjus praedictā est tālīter ante,
- v.414 ūt Deus passibilis fieret profusō cruore.
- v.415 Esaiās ait : "Tāquam ovis ductus ad arā,
- v.416 nec voce clamavit, patienter omnia gessit."
- v.417 Suffigitur clavis, quōd David praedixerat olim ;
- v.418 quem et potaverunt secundum scripturas acetum.
- v.419 "Et in vestimentis meis, dixit, sortemque miserunt,
- v.420 quōd factum, et legimus in illo omnia gesta."
- v.421 Fuerunt et tenebrae factae tribus horis a sexta
- v.422 festinavitque dies inducere sidera noctis.
- v.423 Praedictum hoc fuerat fieri per prophetam Amos,
- v.424 ut tegetet subito sese per sollemnia sancta.
- v.425 "Malā progenies, (...) Subdola fronte !
- v.426 Generavi suboles, dixit Deus, qui me negarent.
- v.427 Et dixit : "Audite vocem tubae". - "Nolumus", aiunt.
- v.428 Hoc dicit Ezechiel : "Audient ergo gentes a longe".
- v.429 Unō volo titulō tangere librum Deuteronomum :
- v.430 "In caput eritis, gentes ; nam increduli retrō".

- v.431 Si rēspuunt cērtē omnia supra dicta rebellēs,
 v.432 scite quid opponunt, cum rēs tam apertē dicatur ?
 v.433 Videte jam ergo, dubii qui nunc usque natatis,
 v.434 quod gentes in Domini fuerint scriptura priores.
 v.435 Nunc ergo fas est credere, quem libri designant,
 v.436 non idolis vanis, qui frustra pro vita coluntur,
 v.437 nec istis adjungi voluptuosis et sine freno,
 v.438 qui magis luxurias diligunt quam Summi praecepta.
 v.439 Non est culpa satis una, qui credere nolunt,
 v.440 sed magis infamant : "In puteum misimus illum".
 v.441 Quapropter et Dominus indignatus jurigat illos :
 v.442 "Propter vos nomen meum blasphematur in gentibus", inquit.
 v.443 Si missus in puteum, sed resurgere quare clamatur ?
 v.444 "Ab inferis, Domine, animam meam inposuisti :
 v.445 ego dormivi, ait, et somnum cepi securus ;
 v.446 auxilio Domini surrexi, nihil mali passus."
 v.447 Et iterum dicit : "In infernum non derelinques
 v.448 nec dabis sanctum tuum interitum quoque videre."
 v.449 Hic personans ait : "Fili prophetae, ascendo,

- v.450 ut Dominum dicam passum per miseriam summum."
- v.451 Et in libro psalmorum de Domini morte clamatur,
- v.452 non ut illi putant David de ipso referre.
- v.453 Aut si putant illud, congruunt universa, quae dixit ?
- v.454 Non est flagellatus David nec cruce levatus.
- v.455 Quid ? Vaticinantur Judaei more Saturni ?
- v.456 In fabulas coeunt, cum jam declinetur in illos ?
- v.457 Non quasi maleficum alapantur cruce levatum.
- v.458 Insciis, indoctis, ignorantibus talia fingunt.
- v.459 "Quis Deus est ille, quem nos cruce fiximus ? " aiunt
- v.460 nolentes respicere scripturas, corde caecati.
- v.461 Ecce canit alius repetens iterumque propheta,
- v.462 cujus voce tamen titulatur talis edictus :
- v.463 "Nunc exurgam, ait Dominus, nunc clarificabor,
- v.464 nunc exaltabor, humilem quem ante vidistis ;
- v.465 nunc intellegitis, nunc erit confusio vestra :
- v.466 vana cogitatis, ideo vos ignis habebit."
- v.467 Haec Esaias ait. Tunc sic et ipsa majestas,
- v.468 cum esset in carne, profitetur ipse quis esset :

- v.469 "Nemo meam animam poterit auferre conatus,
 v.470 sed ego sponte a me pono eam meo decreto.
 v.471 Ipse potestatem habeo de illa ponendi
 v.472 et sumendi iterum habeo potestatem in illam."
 v.473 Apertius autem de iusti morte clamatur,
 v.474 ut pareat magis induratos esse Judaeos :
 v.475 "Ecce perit justus, nec quidem intellegit ullus ;
 v.476 sed erit in pacem hujus sepultura dilecti".
 v.477 Quid illi infamant in puteum esse demissum,
 v.478 cum legimus illum sepulturae traditum esse ?
 v.479 Ignominiosi, crudelēs, caeci, superbi,
 v.480 qui magis de facto deberent lugere, plaudent !
 v.481 Inspiratus enim Salomon de ipso prophetat
 v.482 et magis insequitur plenius ostendere justum :
 v.483 "Circumveniamus justum, si qui nobis gravis esse videtur,
 v.484 qui nostris operibus contrarius valde resistit ;
 v.485 exprobrat in totum nihil nostra lege teneri,
 v.486 adhuc et adfirmat filium Altissimi esse.
 v.487 Omnimodo reprobat et nugaces aestimat esse,

- v.488   ābstinet ēt sēsē ā nobis et in ālterā vādīt ;
 v.489   nōs immūdōs, ait, et innovat ālterā jūstā,
 v.490   et sibi laētatur Dominum patrem esse caelōrum.
 v.491   Ergō, si sērmonēs illius sūnt verī, probemus ;
 v.492   tēptemus hūnc Deūm vidētēs, quid fit in illūm ;
 v.493   interrogemus eum omni cūm tōrmentō quietūm,
 v.494   cōdēnemus eum turpissimā mortē" dicētēs,
 v.495   haec cūm fēcissēt, capitā suspēnsā movēbant :
 v.496   "Salvūm illūm faciāt pater, aut dēscēdat abīndē !
 v.497   Ut eos caēcōs Salomōn ostēdat apertē,
 v.498   sic, quasi nūnc referat, et fēcisse tāliā culpāt :
 v.499   dūm istā cōgitānt, ducti sūnt in errōrē nefandō ;
 v.500   excaecavit illos malitia sua saevire.
 v.501   Ecce quia caeci ipsi sūnt et ālterōs aiunt,
 v.502   dixit illis Salomōn : "Nescierunt Deī secrētā".
 v.503   Quaecūque dixerunt tēstēs universi priōrēs,
 v.504   in Christō fuerunt factā. Aut in ālterō dicant ?
 v.505   Quod ipsūm si cupiunt facere frustrāntēs in ore,
 v.506   ipsi sē subsannēt, videānt cūm impletūm in illō.

- v.507 Quis fuit is justus, de quo prophetae canebant,
 v.508 cum nemo sit justus in terris, nisi e caelo venisset ?
 v.509 David enim princeps peccavit amando puellam,
 v.510 peccavit et Salomon ; et tamen paenituit illos.
 v.511 Cum isti tam clari et insigni reges eorum
 v.512 non fuerunt justus, sed ipsi de justo canebant,
 v.513 nec quidem Esaias vates de se talia dixit,
 v.514 qui fuit ab rege Manasse de serra secatus.
 v.515 Alter lapidatus, alter est mactatus ad aras,
 v.516 alterum Herodes iussit decollari reclusum.
 v.517 Omnes isti vates alia sunt morte perempti,
 v.518 quod Dominus ligno pependit, voce Moysi :
 v.519 "Non quasi homo Deus suspenditur", intimat ante ;
 v.520 "Aut non ceu filius hominis minas patitur", inquit.
 v.521 Sic Dominus ipse cum venisset, ista secutus :
 v.522 "Oporet me, inquit, reprobari voce Moysi".
 v.523 At ego non tota, sed summa fastigia carpō,
 v.524 quō possint facilius ignorantes discere verā.
 v.525 Hi autem iniqui, qui subdole vivere quaerunt,

- v.526 jām semel cruenti perseverant fingere vana.
- v.527 Infatuant stultos magis evanescere dictis,
- v.528 quod crucifixus sit, cum sic oporteret eundem.
- v.529 Sic enim disposuit propter primitivi ruinam ;
- v.530 non solum pro illo, et pro nobis venit e caelo.
- v.531 Constituit populum novum suo nomine firmam,
- v.532 juxta prophetias complevit omnia Christus.
- v.533 Ecce nova facio, Esaias clamat in ipso,
- v.534 et nemo priora reputet nec antiqua sequatur.
- v.535 Haec nova sunt hodie sub nostra lege profecta,
- v.536 quod gentes in Christo credidimus dicto Moysi.
- v.537 Ille duos populos praedixerat esse futuros,
- v.538 et quidem minorem populum praecellere dixit.
- v.539 Sed isti nequitiae pleni jam desperato furore :
- v.540 "Lex nobis est data, dicunt, vos unde venistis ? "
- v.541 Si nobis obsistunt, putant et resistere Summo,
- v.542 qui voluit nobis bonus esse (.... .) ?
- v.543 Nec illud respiciunt cervicosi, setis erectis,
- v.544 quod semper innocuos cruciarunt lege vitata.

- v.545 Sic Deo fecerunt, quod erant consueti, crudelēs,
v.546 et filios sese audent adhuc dicere Summi.
v.547 Jam qualiter iterum surrexit, supra notavi
v.548 non de voce mea, sed dicta prophetica dixi.
v.549 Praedixerat autem discipulis cuncta de sese,
v.550 qualiter a populo pateretur Petro negante ;
v.551 et quia de tumulis resurgeret tertio die,
v.552 dixerat et ipsud, et complevit omnia dicta.
v.553 At ubi surrexit, venit ad apostolos ipse
v.554 et stetit illis in medio : "Pax nobis", inquit
v.555 inter quos discipulos non adfuit unus orantes ;
v.556 cui cum referrent, discredere coepit et addit :
v.557 "Si prius non digitum misero, ubi clavi fuerunt
v.558 aut ubi percussus de lancea, non ego credo."
v.559 Tunc die Dominica rursus remeavit ad illos
v.560 et stetit illis in medio : "Pax vobis", inquit.
v.561 Et statim adgreditur Thomam incredulum illum :
v.562 "Accede propius et contange corpus ut ante.
v.563 Non ego sum umbra, mortuorum qualis habetur :

- v.564   vēstīgīum ūmbrā nōn fācīt ; cōnsīderā vūlnū."
 v.565   Ēxtēndīt pālmās ; at ille tāngere coēpīt
 v.566   ēt manū in latere, fuerāt quō lancea fixā,
 v.567   mīsīt et exīnde prōstrāvīt sē precāndō :
 v.568   "Tū Deus et Dominus verē meus ! " Cōtrā quēm ille :
 v.569   "Haec quia vidistī, credidistī, sed illi felices
 v.570   posterī, quī credunt audītō nomīne tantum."
 v.571   Quādrāgīnta dīes cū illis ex ordīne fecīt,
 v.572   edocuit illis multā, quae saeclo venīrent.
 v.573   Post cūjus ascensum mirācula multā fecerunt,
 v.574   de verbō curābant infirmos in nomīne Christī.
 v.575   Quī sī tālis erat, qualem istī perfīdī dicunt,
 v.576   fortia nōn fierent testium de verbō per illum.
 v.577   Ascēdit in caelos, sicut et scripturā canebāt :
 v.578   "Excipite regem, principes, caelorum in altis !
 v.579   Quid amplius opus est recitare cuncta de lege ?
 v.580   Sufficiunt ista rudibus, bono corde tuenda.
 v.581   Quod si nec ipsi volunt scire Deum ista legendō,
 v.582   ipsi sibi reputent, quō venerint, illō quō nōlunt.

- v.583 Vergilius legitur, Cicero aut Terentius item ;
 v.584 nil nisi cor faciunt, ceterum de vita siletur.
 v.585 Quid juvat in vano saecularia prosequi terris,
 v.586 et scire de vitiis regum, de bellis eorum ?
 v.587 Insanumque forum cognoscere jure peritum,
 v.588 quod jura vacillant, praemio ni forte regantur ?
 v.589 Sit licet defensor, sit licet divinus orator,
 v.590 nil morte proficiet, si vivus in Christo negavit.
 v.591 Immo prius quaerat, ubi sit sua vita redacta !
 v.592 Sic fuerit sapiens, si ceterum vituperatur.
 v.593 Illi legunt jura et discunt proloquia mira,
 v.594 sed superant miseros, pro quibus loquuntur, agendo.
 v.595 Infelix est ille, qui venerit illis in ore ;
 v.596 illi ferunt laudes et ille victoriam damnis.
 v.597 Stat miser in medio mutus, cui plus dolet intus ;
 v.598 illi tonant ore et ille silentio nummis.
 v.599 Obstrepit interea vox adornata diurnum,
 v.600 et saepe fit causa melior mala pluscula dando.
 v.601 Hinc pretium quaerit sapiens, hinc vincere gaudet,

- v.602   etsi prave gerat, dum sit modo victor, aegrotat.
 v.603   Nil sua de causa tractat, cum lucra conatur ;
 v.604   Spem subit alterius et suam posterga remittit.
 v.605   Multi de successu rapiuntur saeculi silva ;
 v.606   dum gaudent in brevibus, remanent a gratia Christi ;
 v.607   dum cupiunt multa oculo, dum augere quaerunt,
 v.608   nec Deus est illis aliquid nisi saeculi vita.
 v.609   Pro ventre satagitur, agon est pro ipso diurnum,
 v.610   et verum agonem spernunt pro aeterna salute.
 v.611   Quisque quasi vigilat sacculo, laudatur acutus ;
 v.612   Nam qui Deum sequitur, copria iudicatur ab ipsis.
 v.613   O nimium felix, saecularia si quis evitet !
 v.614   Sit stultus aliis, sapiens dum sit Deo summo.
 v.615   Ipsa spes tota, Deo credere, qui ligno pependit ;
 v.616   foeda licet res est, sed utilis vitae futurae.
 v.617   Nam populus ille primitivus illo deceptus,
 v.618   quod filium dixit, cum sit Deus pristinus ipse.
 v.619   Hic praeibat eos in columna nubis et ignis,
 v.620   quando de Aegypto liberavit illos ad unum.

- v.621 Hic crudēle nefas imperat de unico natō,
 v.622 ut probaret Abraham, cui dixit : "Parce ! " De caelo
 v.623 Angelus. Et Deus est, hominem totidemque se fecit,
 v.624 et quidquid voluerit, faciet : ut muta loquantur.
 v.625 Balaam sedenti asinam suam colloqui fecit
 v.626 et canem, ut Simonī diceret : "Clamaris a Petro ! "
 v.627 Paulo praedicanti dicerent ut multi de illo,
 v.628 leonem populo fecit loqui voce divina.
 v.629 Deinde, quod ipsa non patitur nostra natura,
 v.630 infantem fecit quinto mense proloqui vulgo.
 v.631 "Hic erat venturus commixtus sanguine nostro,
 v.632 ut videretur homo, sed Deus in carne latebat
 v.633 non senior veniet nec angelus", dixit Esaias,
 v.634 sed Dominus ipse veniet se ostendere nobis.
 v.635 Hunc mare pertimuit, hunc venti, hunc tartarus ipse ;
 v.636 agnovit Dominum omnis creatura latentem.
 v.637 Solus nequam populus centriam erexit ad illum :
 v.638 "Absit, ut sic Dominus venerit in tali figura ! "
 v.639 Hic, sicut in terra, super fluctus maris inibat

- v.640   ē̄t vē̄ntis ī̄mperāt, plācidum ut rē̄dderet aē̄quor.
- v.641   Hic lē̄gem tārtareā̄m dē̄rupit vēr̄bō praesenti
- v.642   et levāt dē̄ tumulis Lazarum diē̄ quartā foētē̄ntē̄m.
- v.643   Nām quī̄ ferē̄batur, cū̄m fuisset ob̄vius illī̄ :
- v.644   "Surge, ī̄nquit, juvenis ! " Et resurrexit ille dē̄ fē̄rclo.
- v.645   Archisynagogi filiā̄m dē̄precatūs a patre
- v.646   jā̄m exanimatā̄m plā̄ngentibus suscitāt illā̄m.
- v.647   Mutum loqui fecit et surdum audire praesertim
- v.648   et caecum ex utero natum, ut videret in aurās.
- v.649   Post multīs annis paralyticum surgere jussit,
- v.650   quē̄m admirarentur grabatū̄m in collo ferentē̄m.
- v.651   [Lacune]
- v.652   cuius vestimento tacto profluvio sanata est.
- v.653   Quinque panēs fregit hominum in milia quinque
- v.654   et quattuor milia iterum de septem refecit.
- v.655   Plē̄nius ut sēsē Dominus demonstraret adesse,
- v.656   commutavit aquas, fierent ut optima vina.
- v.657   In nuptias fuerat invitatus matre cum ipsa ;
- v.658   quod fuit rogatus, subveniret vino defecto,

- v.659 tūnc jussit implere hydrias velocius aqua,
 v.660 quod prius gustavit et sic ministrari praecipit.
 v.661 Nec sic potuerunt Dominum cognoscere factis,
 v.662 sed insanierunt, quasi nequam perdere morti.
 v.663 Quod ipsum concedit, quoniam sic pati decrevit ;
 v.664 si tamen crediderint, veniam tunc demum habebunt.
 v.665 Hic est primogenitus per prophetas ante praedictus,
 v.666 ut vocitaretur in terris Altissimi proles,
 v.667 felices, hominum spem suam in isto qui ponunt,
 v.668 nam insipientes tamquam maledictum evitant.
 v.669 Aeternitas illi praeparatur, Christo qui credit,
 v.670 ut socius Dei sit homo post funera vivens.
 v.671 Lex et prophetae docent, qui sunt Dei digni caelorum
 v.672 et quibus absconsa revelantur aurea saecula.
 v.673 Fer tot vates numero de filio Dei clamatur,
 v.674 et eluserunt oculos filii Dei primi vocati ;
 v.675 qui scelere facto non sunt recordati legendo,
 v.676 sed perseveranter : "Nos sumus electi ! " Dicentes.
 v.677 Adhuc infatuant profanos balneis ire,

- v.678 quos faciunt mundos ipsi Deo summo placere.
- v.679 Aqua lavat sordes, non intima cordis iniqua,
- v.680 nec sacra sacrilega potuerunt lavare curata.
- v.681 Non ita praecipit Dominus, sacra ferre malignis ;
- v.682 et locutus iterum, ab idolis mundos haberi :
- v.683 "Nemo sibi faciat simulacrum daemonis", inquit ;
- v.684 nam dixit et illis : "Idolis servire nolite.
- v.685 Si Deus praecipit ab idolis valde caveri,
- v.686 quid illi decipiunt gentes pueros esse lavacris ? "
- v.687 Immo cum recipiunt tales, docere deberent
- v.688 servire non aliis, nisi tantum Summo placere.
- v.689 Dum facinus quaerunt obumbrare Christi de morte,
- v.690 aperiunt valvas passim, ut intretur ad illos.
- v.691 Hinc ergo depereunt, qui se putant pueros ab aqua
- v.692 posse Dei fieri, conscientes ante latroni.
- v.693 Nunc colit in vano quodlibet, nunc sancta requirit,
- v.694 nescit ubi primum occurrat inscius ille,
- v.695 ac idolis servit, iterum tricesima quaerit ;
- v.696 nunc azyrna sequitur, qui castum sederat ante.

- v.697 Hōc Deō nōn placuit participēs daēmonum esse,
 v.698 quī lēgē instituit, fierēt quō transitus inde.
 v.699 Sūnt tibi propositae duae viae : elige quā vis,
 v.700 nec enī tē findēs, ut possis ire per ambas ;
 v.701 sed tamen ex ipsis opportunam quaerere debēs ;
 v.702 nē cadas in fauces latronum, cautior estō.
 v.703 Unum quaere Deum, quī quaerit hostia nullā,
 v.704 ut possis abolitus resurgere saeclo novato.
 v.705 Quid malos attendis et iudicas sanctos iniquos,
 v.706 quī tibi nullum verbum de lege demonstrant ?
 v.707 De virtute Dei refertur, quā fecit in illos ;
 v.708 nam de se sua facta scelerata dicere nolunt,
 v.709 semper homicidae semper manibusque cruentis,
 v.710 quos Dominus numquam potuit domare monendo.
 v.711 Suffecerat illis per ignaviam tanta fecisse
 v.712 et dicere : Scriptum sic erat, modo credere fas est.
 v.713 Sed Dominus ipse obscuravit sensus eorum,
 v.714 induravit eos sicut Pharaonem in ipsis ;
 v.715 nec preces eorum dixit exaudire se velle

- v.716   ē̄t dē tērrā suā prōjēcit illōs irātus.
- v.717   Cūm filiōs illōs utiq̄ue jām dixerat antē,
v.718   necesse voluerat bonō corde vivere natōs ;
v.719   quādo patēr gaudēt, cūm sit bonus filius illī ;
v.720   quōd si malus fuerit, exsecrētur odio natūm.
- v.721   Contrārium nullus patitur sibi filium esse,
v.722   excluditur omnis caritas crudele de natō,
v.723   nec facit heredem illum ex asse suorum,
v.724   quae si prius poterit consumere, gaudet in illum.
- v.725   Impium et saevum sobolem, rei suae tyrannum,
v.726   nec obvium patitur genitor commotus ab illo.
- v.727   Quid isti praesumunt, cum sint adoptati, dicentes
v.728   ex omni populo nos sumus carissimi Summo ?
v.729   Parricida patris semper et superbus in illo
v.730   carus esse potest ante heres jure vocari ?
- v.731   Si patres carnales tales detestantur alumnos,
v.732   quanto magis Dominus, superant cui filii legendi !
v.733   Mansuetis, humilibus, obsequio plenis alumniis
v.734   dividunturque bona, non impiis neque tyrannis.

- v.735   Adoptāti fuerant manifestē filii Judaei,
v.736   sed in testamento consecuti sunt impii nomen.
v.737   Ipsi sibi reputent : scelere commissō cruenti
v.738   qui poterant utique participes esse bonorum ?
v.739   Quid nobis strident, quid nos aemulantur heredes ?
v.740   Fecissentque bonum, et erant in parte legati.
v.741   Nec hodie tacent et Christo credere nolunt,
v.742   qui fuerat illis salutaris lege praedictus ;
v.743   de quo jam audistis qualiter prophetae canebant :
v.744   venturum in terras Dominum, quem gentes adorabunt.
v.745   Hunc certe nos ipsum admonent cognoscere Summum,
v.746   qui renovat hominem, peccata pristina donat.
v.747   Nam et comminatur deorum cultoribus ipse :
v.748   sacrificans idolis periet in morte secunda.
v.749   Quisque deos ergo sequitur fabricatos in auro,
v.750   argento vel lapide, ligno vel aeramīne fusos,
v.751   cum ipsis infelix mittetur in igne refectus,
v.752   nec ibi permoritur, sed dat cruciatus iniquus.
v.753   Sunt homines pecorum similes in ista natura,

- v.754 qui nōlunt accipere frēnum Dei summi vagantēs ;
 v.755 cum ipsi nōn dūrant servōrum talia fērrē,
 v.756 in quōrum saepe dēscendunt sanguine dirī,
 v.757 dicentēs adiciunt : "Nihil est post funera nōstrā ;
 v.758 dūm vivimus, hōc est", et incumbunt mōre suillō ;
 v.759 "Nulla sit luxuria, quae nōs pētranseat aēvō ;
 v.760 dūm tempus est vitāe, pēfrūamur omnia saecli."
 v.761 Indisciplinātī clemēntiam Dei refutant
 v.762 Streniam sectantēs, quasi solā vitā sit ipsā.
 v.763 Sic redeunt ā Deo, qui prōmittit vivere sēpēr :
 v.764 cōtrā bonum pugnānt, cum sit repugnandum iniquo
 v.765 errāvimus omnes manifestō, saeculo suasi,
 v.766 sēd gratiā Domini prōvocamur credere legi.
 v.767 Prōpterea venit et fēcit tropaea latentēr
 v.768 et fuit homo Deus, ut nōs in futuro haberēt.
 v.769 Sēd plurimi pereunt, qui putant utrisque placere,
 v.770 idōlis atque Deo, placeat cum nemo duobus.
 v.771 Unus est in caelō Deus caeli, terrāe marisque,
 v.772 quem Moyses docuit lignō pependisse prō nobis.

- v.773 Undē quīdā̄m errant̄ ignāvi tālia p̄ssum,
 v.774 nōn satis̄ intēti m̄ysteriō Deī secretō.
 v.775 Invidiā̄ Diabolī mors̄ introiv̄it in̄ orbem,
 v.776 quā̄m Deus̄ occūltē destrux̄it virginē natus̄.
 v.777 Quā̄ nativitatē excordantur̄ caecī Jūdāei,
 v.778 stultos̄ infatuant̄ scelerē commissō̄ cruenti.
 v.779 Nemō potest̄ ullum̄ excusamen̄ dicerē postquam,
 v.780 cum̄ modō sit̄ nobis̄ facultas̄ datā credendi.
 v.781 Non̄ venit̄ in̄ vanō Dominus̄ in̄ terris̄ ē caelō,
 v.782 sed̄ venit̄, ut̄ faceret̄ populū̄ suō nominē dictū̄.
 v.783 Quē̄m sī quis̄ confessus̄ nōn̄ erit̄ in̄ istā̄ naturā̄,
 v.784 perdit̄ et̄ quod̄ vixit̄, et̄ in̄ poenā serō declamat̄ ;
 v.785 aut̄ certē̄, dum̄ sperat̄ expectans̄ crederē canus̄,
 v.786 exclūditur̄ diūtius̄ ab̄ aeternā vitā̄ defunctus̄.
 v.787 Ergō jam̄ ad̄ illū̄ citius̄ recordarī debemus̄,
 v.788 quī̄ nobis̄ post̄ obitū̄ pollicetur̄ redderē vitā̄.
 v.789 Insuper̄ hōc̄ addit̄, inmortalēs̄ essē futuros̄
 v.790 et̄ fruī, quod̄ oculus̄ nōn̄ viderat̄ antē, videndō.
 v.791 Sex̄ milibus̄ annis̄ provenient̄ istā replētis̄,

- v.811 Rēx Apōllion erit cum ipsis, nomine dirus,
 v.812 qui persecutionem dissipet sanctorum in armis.
 v.813 Pergit ad Romam cum multa milia gentis
 v.814 decretoque Dei captivat ex parte subactos.
 v.815 Multi senatorum tunc enim captivi deflebunt
 v.816 et Deum caelorum blasphemant a barbaro victi.
 v.817 Hi tamen gentiles pascunt Christianos ubique,
 v.818 quos magis ut fratres requirunt gaudio pleni.
 v.819 Nam luxuriosos et idola vana colentes
 v.820 persecuntur enim et senatum sub iugo mittunt.
 v.821 Haec mala percipiunt, qui sunt persecuti dilectos :
 v.822 mensibus in quinque trucidantur isto sub hoste.
 v.823 Exsurgit interea sub ipso tempore Cyrus,
 v.824 qui terreat hostes et liberet inde senatum.
 v.825 Ex infero redit, qui fuerat regno praecipuus
 v.826 et diu servatus cum pristino corpore notus.
 v.827 Dicimus hunc autem Neronem esse vetustum,
 v.828 qui Petrum et Paulum prius punivit in urbe.
 v.829 Ipse redit iterum sub ipso saeculi fine

- v.830 ex locis apocryphis, qui fuit reservatus in ista.
- v.831 Hunc ipse senatus invisum esse mirantur ;
- v.832 qui cum apparuerit, quasi deum esse putabunt.
- v.833 Sed priusquam ille veniat, prophetabit Helias
- v.834 tempore partito, medio hebdomadis axe.
- v.835 Completo spatio succedit ille nefandus,
- v.836 quem et Judaei simul tunc cum Romanis adorant,
- v.837 quamquam erit alius, quem expectant ab oriente,
- v.838 in nostra caede tamen saevient cum rege Nerone.
- v.839 Ergo cum Helias in Judaea terra prophetat,
- v.840 et signo signat populum in nomine Christi ;
- v.841 de quibus quam multi quoniam illi credere nolunt,
- v.842 supplicat iratus Altissimum, ne pluat inde :
- v.843 clausum erit caelum ex eo nec rore madescet,
- v.844 et flumina quoque iratus in sanguine vertit.
- v.845 Fit sterilis terra nec sudat fontibus aquae,
- v.846 ut famis invadat ; erit tunc et lues in orbe.
- v.847 Ista quia faciat, cruciati nempe Judaei
- v.848 multa adversus eum conflant in crimina falsa,

- v.849 incēnduntque prius senātum consurgere in irā
 v.850 et dicunt Heliā inīmicum esse Romanis.
 v.851 Tunc inde confertim motus senatus ab illis
 v.852 exorant Nerōnem precibus et donis iniquis :
 v.853 "Tolle inīmicōs populī de rebus humanis,
 v.854 per quos et di nostri conculantur neque coluntur."
 v.855 At ille suppletus furia precibusque senatus
 v.856 vehiculō publico rapit ab oriente prophetas.
 v.857 Qui satis ut faciat illis vel certe Judaeis,
 v.858 immolat hos primū et sic ad ecclesiās exit.
 v.859 Sub quorū martyriō decima pars conruit urbīs
 v.860 et pereunt ibi homines septem milia plēna.
 v.861 Illōs autē Dominus quartō die tollit in auras,
 v.862 quos illi vetuerant sepulturā condi jacentes ;
 v.863 suscitanturque solō immortales facti de morte,
 v.864 quos inīmicī sui suspiciunt ire per auras.
 v.865 Territi nec sic sunt, sed magis intrā crudescunt
 v.866 ad populū Christi exsecrantes odio totō,
 v.867 induravit enim Altissimus corda nefandā,

- v.868 sicut Pharaoni prius induraverat aures.
- v.869 Hic ergo rex durus et iniquus, Nero fugatus,
- v.870 pelli jubet populū Christianū ipsa de urbe,
- v.871 participes autem duo sibi Caesares addit,
- v.872 cum quibus hunc populū persequatur diro furore.
- v.873 Mittunt et edicta per iudices omnes ubique,
- v.874 ut genus hoc hominum faciant sine nomine Christi.
- v.875 Praecipunt quoque simulacris tura ponenda
- v.876 et, ne quis lateat, omnes coronati procedant.
- v.877 In ista historia si fidelis ire negavit,
- v.878 feliciter exit : sin vero, de turba fit unus.
- v.879 Nulla dies pacis tunc erit nec oblatio Christo,
- v.880 sed cruor ubique manat, quem describere vincor ;
- v.881 vincunt enim lacrimae, deficit manus, corda tremescunt,
- v.882 quamquam sit martyribus aptum tot funera ferre ;
- v.883 per mare, per terras, per insulas atque latebras
- v.884 scrutanturque diu, exsecratos victimam ducunt.
- v.885 Haec Nero tunc faciet, triennii tempore toto
- v.886 et anno dimidio statuta tempora complet.

- v.887   Prō cūjus facinore veniēt vindictā lētālis,
- ut urbs et populus ille cur ipso tradatur, ē
- v.889   tollātur imperium, quōd fuit inique replētum,
- v.890   quōd p̄r tributa mala diū macerābat om̄nes.
- v.891   Exsurget iterum in istius clāde Neronis
- v.892   rex ad orientem cūm quattuor gentibus inde,
- v.893   invitātque sibi quā multas gentes ad urbem,
- v.894   qui ferant auxilium, licet sit fortissimus ipse,
- v.895   implebitque mare navibus cūm milia multa,
- v.896   et si quis occurrerit illi, mactabitur ense ;
- v.897   captivatque prius Tyrum et Sidona subactas,
- v.898   nam inde finitimae gentes terrore fatiscunt.
- v.899   Hinc lues, hinc bella, hinc fames, hinc nuntia dura
- v.900   miscenturque simul, quō fiat turbatio mentis.
- v.901   Interea fremitum dat tuba de caelo repente,
- v.902   cūjus omni loco sonitus praecordia turbat.
- v.903   Videbitur et tunc ignea quadriga per astra
- v.904   et facula currens, nuntiet ut gentibus ignem.
- v.905   Siccatur fluvius Euphrates denique totus,

- v.906   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
ut via parētur regi cum gentibus illis.
- v.907   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
P̄ersae, Medi, simul Chaldaei, Babylonī venibunt,
- v.908   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
immites et agiles, qui nesciant ulli dolere.
- v.909   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
Hic ergo exoriens cum coeperit inde venire,
- v.910   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
turbaturque Nero et senatus proxime visum.
- v.911   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
Et ibant illi tres Caesares resistere contra ;
- v.912   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
quos ille mactatos volucris donat in escam.
- v.913   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
Exercitas quorum necesse est victorem adorent,
- v.914   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
cum quo redeuntēs in urbe mente mutata
- v.915   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
spoliant tēpla et, quidquid est intus in urbe,
- v.916   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
diripiunt mactantque viros ingenti cruore ;
- v.917   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
novissime nudam adigunt incendio facto,
- v.918   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
ut neque vestigium ejus appareat ultra.
- v.919   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
Cujus in exitio tabescunt corda potentium
- v.920   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
nec se adinveniunt, in quo sint tempore, bruti.
- v.921   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
Haec quidem gaudebat, sed tota terra gēbat ;
- v.922   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
vix tamen advenit illi retributio digna.
- v.923   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
Luget in aeternum, quae se jactabat aeterna,
- v.924   '   '   '   '   '   '   '   '   '   '
cujus et tyranni jam tunc indicantur a Summo.

- v.925 Stat tēpus in finem fumante Romā maturum,
 v.926 et mērcēs adveniet meritis partita locorum.
 v.927 Inde tamen pērgit victor in terrā Judaea,
 v.928 quē ipsi Judaei spectarant vincere Romam.
 v.929 Multa signa facit, ut illi credere possint,
 v.930 ad seducendos eos quoniam est missus iniquus ;
 v.931 quē tamen ē caelo increpat vox reddita Summi,
 v.932 de Persida homo immortalē esse se dicit.
 v.933 Nobis Nerō factus Antichristus, illē Judaeis ;
 v.934 isti duo sēpēr prophetae sunt in ultima finē.
 v.935 Urbis pēditio Nerō est, hic terrae totius ;
 v.936 de quo pauca tamen suggero, quae legi secretā.
 v.937 Displicet interea jam sero Judaeis et ipsis,
 v.938 susurrantque simul, quoniam sint fraude decepti.
 v.939 Exclamant pariter ad caelum voce deflētēs,
 v.940 ut Deus illis subveniat verus ab altō.
 v.941 Tunc Deus omnipotens, terminet ut cuncta, quae dixi,
 v.942 producet populum celatum tempore multō.
 v.943 Sūnt autē Judaei, trans Persida flumine clausi,

- v.944 quōs usque in finem voluit Deus ibi morari.
- v.945 Captivitas illos ibidem redēgit ut essent ;
- v.946 ex duodena tribu novem semis ibi morantur,
- v.947 mendacium ibi non est, sed neque odium ullum ;
- v.948 idcirco nec moritur filius suus ante parentes ;
- v.949 nec mortuos plangunt nec lugunt more de nostro,
- v.950 expectant quoniam resurrectionemque futuram.
- v.951 Non animam ullam vescuntur additis escis,
- v.952 sed olera tantum, quod sit sine sanguine fuso.
- v.953 Justitia pleni inlibato corpore vivunt,
- v.954 in illis nec genesis exercet impia vires.
- v.955 Non febres accedunt in illis, non frigora saeva,
- v.956 obtemperant quoniam universa candide legis ;
- v.957 quae nos et ipsi sequemur pure viventēs ;
- v.958 mors tantum aderat et labor, nam cetera surda.
- v.959 Hic ergo populus, qui nunc est extra repostus,
- v.960 siccato fluvio repetet in terra Judaea ;
- v.961 cum ipsis et Deus veniet implere promissa,
- v.962 qui per totum iter exsultant Deo praesente.

- v.963 Omnia virescunt ante illos, omnia gaudent,
 v.964 excipere sanctos ipsa creatura laetatur :
 v.965 omni loco fontes exsurgunt esse parati,
 v.966 qua graditur populus Summi cum terrore caelesti,
 v.967 umbraculum illis faciunt nubes, ne vexentur a sole,
 v.968 et ne fatigentur, substernunt se montes et ipsi ;
 v.969 praemittetur enim ante illos angelus Altii,
 v.970 qui ducatum eis pacificum praestet eundo.
 v.971 Hi sine labore leviter gradiuntur euntēs
 v.972 et quasi leones, qua transeunt, omnia vastant.
 v.973 Neque gens ulla quidem poterit resistere contra,
 v.974 si bellum intulerit, cum sit Deus ipse cum illis.
 v.975 Expugnant gentes, civitates quoque deponunt,
 v.976 permissione Dei viduant colonias omnes,
 v.977 auro vel argento locupletanturque praedando
 v.978 et sic honestati hymnos pariterque decantant.
 v.979 Mox autem properant sanctae civitati paternae,
 v.980 expavescet enim terribilis ille tyrannus,
 v.981 et fugit ad reges Boreae cum concitu magno,

- v.982   . . .   .
unde rapit populum, ut stet quasi contra repugnans.
- v.983   . . .   .
Cum properant autem exercitu Dei rebellēs,
- v.984   . . .   .
sternunturque solo ab angelis proelio facto
- v.985   . . .   .
et prensus adulter, ipsius et pseudopropheta
- v.986   . . .   .
mittuntur in stagnum sub ignea poena viventes.
- v.987   . . .   .
Quorum qui primores, praepositi sive legati,
- v.988   . . .   .
in loco servorum rediguntur sanctis iniqui.
- v.989   . . .   .
Interea sancti intrant in colonia sancta,
- v.990   . . .   .
qui Dei promissa capiant sine fine laetantes.
- v.991   . . .   .
Exorant Deum pro mortuis uti resurgant,
- v.992   . . .   .
quod ipse promisit olim de anastasi prima.
- v.993   . . .   .
Incipiet Deus jam tunc inimicis irasci,
- v.994   . . .   .
status usque dies quoniam advenit iniquis.
- v.995   . . .   .
Cum coeperit autem mundum judicare per ignem,
- v.996   . . .   .
devitatque pios et cadet super impios ignis.
- v.997   . . .   .
Vix remanent pauci, qui referant talia facta,
- v.998   . . .   .
et qui reservantur, ut serviant justis, evadunt.
- v.999   . . .   .
Post persecutionem sanctorum et funera tanta
- v.1000   . . .   .
imminet ut veniat dies detestabilis, ardens.

- v.1001 Ecce canit caelo rauca, sed ubique resultans,
 v.1002 quae pavidat totum orbem in ruina cadentem.
 v.1003 Sol fugit incaute, subito fit noctis imago,
 v.1004 et Deus exclamat : "Quamdiu me ferre putasti ? "
 v.1005 Cujus signo dato pestis ruet aethere toto,
 v.1006 cum strepitu tonitruum descendit impetus ignis.
 v.1007 Tunc aliud atque aliud fulmen jactatur ab astris,
 v.1008 ignea tempestas furit reservata tot annis ;
 v.1009 rugit pestifera clades, tremit excita tellus,
 v.1010 nec, quo se avertat, providet gens omnis humana.
 v.1011 Stellae cadunt caeli, judicantur astra nobiscum :
 v.1012 turbantur caelicolae, agitur dum saeculi ruina.
 v.1013 Suppetium nullum tunc erit et clamor inanis ;
 v.1014 non navis accipiet hominem, non ulla latebra ;
 v.1015 nec illi subveniunt, quos ante pro magno colebant
 v.1016 quisque sibi satagit, sed nil proficiet illi ;
 v.1017 his tantum proficiet, qui fuerint Christo notati ;
 v.1018 ros ad illos erit, nam ceteris poena letalis.
 v.1019 Pars incredulorum servatur molliter usta,

- v.1020   ūt̄ gen̄us̄ īps̄or̄um̄ īter̄um̄ sē īn̄ ūlt̄im̄o plānḡat̄.
 v.1021   Qūocūmq̄ue sē vērt̄unt̄ hom̄inēs, vīs īgneā fērvēt̄ ;
 v.1022   āer̄ īps̄e m̄und̄i, quī placebat̄ ante, crematur̄.
 v.1023   Quōt̄ strepit̄us̄ caelī īngruent̄is̄ f̄ulmine dīcam̄,
 v.1024   cūm̄ īra tot̄ ann̄is̄ collēct̄a f̄unditur̄ ōm̄nis̄ ?
 v.1025   Hīnc̄ īgn̄is, hīnc̄ ton̄itrua, hīnc̄ turb̄inēs, tot̄ mala, fērvunt̄,
 v.1026   rapietur̄que pol̄us̄ subita vī mort̄is̄ īn̄ ūbr̄am̄.
 v.1027   Part̄im̄ terr̄a tremens̄ laxat̄ fund̄aminā tot̄a,
 v.1028   part̄im̄ ton̄itrua d̄isrump̄unt̄ moeniā f̄irm̄a ;
 v.1029   atque d̄isturb̄ant̄ur̄ m̄ur̄i sicut̄ pulvis̄ īn̄ aur̄as̄ ;
 v.1030   sax̄a volant̄, vēnt̄is̄ nūdant̄ur̄ tectā dom̄orūm̄.
 v.1031   Vast̄ant̄ur̄ patriāe, pr̄ost̄ernitur̄ civitas̄ ōm̄nis̄
 v.1032   (.....) Ōsculum̄ vēstigiō tradat̄.
 v.1033   Tot̄ crepit̄us, tant̄os̄ fragorēs tant̄asquē ruinas̄
 v.1034   quis̄ poterit̄ ferrē aut̄ naufragiā tant̄a vitarē ?
 v.1035   Quid̄ misera m̄ater̄ faciet̄ tunc̄ parvolō dulcī ?
 v.1036   Aut̄ si pater̄ nat̄um̄ piet̄, quid̄ proficiet̄ illī ?
 v.1037   Vaē refugis̄ Domini, vaē et̄ sinē Christo nefandis̄,
 v.1038   quorūm̄ et̄ laetant̄es̄ iudicant̄ur̄ et̄ piē flent̄es̄ !

- v.1039 Plāngēt praetereā mugitibus tota naturā,
 v.1040 donec cesset furia tandem completa caelestis.
 v.1041 Tunc mensibus septem remundabitur terra per ignem
 v.1042 et qui fuit humilis veniens de caelo videtur.
 v.1043 Cum illo descendunt angeli claritatis aeternae,
 v.1044 rumpentur et tumuli, exsurgent corpora iusta ;
 v.1045 quae rapiunt nubes et portant obviam Christo
 v.1046 in aera ; Dominum excipiunt sancti viventes.
 v.1047 Suscitat et illos, ut videant gloriam ejus,
 v.1048 quem cruce fixerunt ; sed denuo reddet in imis.
 v.1049 Vae miseris illis ! Testis est necatus ab illis.
 v.1050 Quod poenis ipsorum providi dolo (.....)
 v.1051 [Lacune]
 v.1052 Haec non de invidia canimus, sed fixa videmus.
 v.1053 Cum iusti laetantur, illi in inferno cremantur ;
 v.1054 David) illis dixit : "Domine, redde illis iniqua !
 v.1055 Et si non crediderint, in umbra mortis abibunt. -
 v.1056 Hic utique poterat plebi suae laeta precari ;
 v.1057 Cur magis optavit : descendant vivi deorsum ?

On voit que Commodien ignore la quantité des voyelles ; pour lui

'datās' se prononce 'datās'. Il prononce l'-ae' de 'caelorum' et de 'vitae' comme un 'e' bref, et probablement, en effet, il n'écrivait pas l' 'a' de cette diphtongue graphique. — Pourtant il a la notion de la quantité des syllabes. Quand, dans ses dactyles cinquièmes, il emploie comme brèves des syllabes longues, ce sont des longues par nature (vers 56, ... 'ab ipso ridentur'), non des longues par position ; ainsi il finit bien un vers par 'captus inani' (3), mais non par 'captus paratur' ; le mot pénultième étant terminé par une consonne, il a soin que le mot final commence par une voyelle (les rares exceptions paraissent attribuables aux copistes). — Il conserve un vague souvenir de l'équivalence classique entre un couple de brèves et une longue unique : de là, vient que ses vers ont un nombre de syllabes variable.

L'accent joue chez lui un rôle, mais seulement un rôle indirect ; Commodien en fait un critère prosodique, servant, quand un mot a plus de deux syllabes, à déterminer la quantité de la pénultième. Quant à l'idée de placer des accents à tel ou tel endroit du vers, ou au contraire, d'en écarter les accents, elle est étrangère à Commodien. A la vérité, l'avant-dernière syllabe de chaque vers est régulièrement accentuée chez lui, mais indépendamment de toute intention de sa part ; il en est de même dans presque tous les vers épiques, chez les poètes latins de tous les temps. La cinquième syllabe à partir de la fin est ordinairement accentuée, chez Commodien et chez les autres poètes, mais chez lui et chez les autres cela comporte des exceptions (il finit le vers 283 par 'in-nôva lége', 308 par 'in-nôvo saéclo', 813 par 'sub-jùgo mittunt'). La quatrième syllabe à partir de la fin est ordinairement atone, mais cela est encore moins constant, comme le prouvent les fins de vers 'vôx méa tântum' 9, quis 'Déo dignus' 88, 'nôn érat ànte' 250, et 'pédes ipsi' 270, 'quô tibi vîta' 304, 'nîl màli pàssus' 442, 'pâx uôbis inquit' 550 et 556, etc.

La versification de Commodien peut déjà être appelée rythmique car la prosodie y est aussi malmenée que dans les, rythmi postérieurs (§494). Le nom de versification tonique ne lui conviendrait en aucune façon.

Commodien pratique couramment l'hiatus : ainsi le vers 25 finit par bonitatem in omnes. Devant est toutefois, c'est l'éliision qu'il semble admettre (ainsi le vers 225 finit par 'prophetia repleta est') seulement on peut se demander s'il ne prononce pas 'repletast' (§ 145), de même que le vieux français dit encore 'kist' pour 'ki est'.

La versification du Carmen se retrouve dans l'autre ouvrage de Commodien, les Instructiones.